

Handläggare
Anette Jansson
Telefon: 08-508 28 820**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2014-09-23 p. 9

Program för en sammanhållen stad 2015-2020

Remiss från stadsbyggnadsnämnden dnr 2006-05021

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna och överlämna miljöförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Justera beslutet omedelbart.

Gunnar Söderholm
FörvaltningschefGustaf Landahl
Avdelningschef

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har tagit fram förslag till ”Program för en sammanhållen stad 2015-2020”, som de skickat på remiss till bland annat miljö- och hälsoskyddsnämnden för synpunkter senast den 30 september 2014. Programmet gäller för ett antal områden där det finns högre sociala risker inom stadsdelsnämnderna i Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Skärholmen, Hässelby-Vällingby, Enskede-Årsta-Vantör och Farsta.

Miljöförvaltningen konstaterar att programmet för en sammanhållen stad fokuserar på sociala frågor. Förvaltningen anser att programmet bör utvecklas så att även miljömässig/ekologisk hållbarhet nås, eftersom detta är ett av syftena med uppdraget enligt budgeten och vision 2030. Miljöförvaltningen föreslår därför justerade och nya mål som syftar till miljömässig hållbarhet. Förvaltningen föreslår också att det tillsätts en miljösamordningsfunktion/hållbarhetsstrateg för att föra in miljöaspekterna i upprustningen av ytterstadsområden

Bakgrund

Kommunstyrelsen har tagit fram förslag till "Program för en sammanhållen stad 2015-2020", som de skickat på remiss till bland annat miljö- och hälsoskyddsnämnden för synpunkter senast den 30 september 2014.

Kommunstyrelsen fick uppdrag i budget 2014 att ta fram ett förslag till gemensamt program för ytterstadens utveckling. Av budgeten framgår att *"Arbetet med att utveckla ytterstaden finns konkretiserat i Vision Järva 2030, Vision Söderort 2030 och Vision Hässelby-Vällingby 2030. Ytterstaden ska utvecklas genom förbättrad trygghet, goda utbildningsmöjligheter, tillgång till fler jobb, bättre infrastruktur och stadsmiljö. Utvecklingen av stadens tyngdpunkter enligt översiktsplanens strategier är central. Under 2014 ska de olika ytterstadsprogrammen samlas i ett gemensamt program för ytterstadens utveckling."*, samt att *"Genom samordnade satsningar inom målområdena boende och stadsmiljö, trygghet i vardagen, skola och utbildning samt jobb och företagande ska stadsdelarna i Järva, Hässelby-Vällingby och Söderort utvecklas mot ökad ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet."*

Programmet gäller för ett antal områden där det finns högre sociala risker inom stadsdelsnämnderna i Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta, Skärholmen, Hässelby-Vällingby, Enskede-Årsta-Vantör och Farsta.

Det förslag till program som framtagits innehåller följande mål:

Stadsmiljö och boende

1. Samband

- 1.1 Ett ökat samband mellan stadsdelar ska uppnås genom bebyggelse av bostäder, parker, byggnader för kultur och rekreation, arbetsplatser och handel.
- 1.2 Ett ökat samband mellan stadsdelarna ska uppnås genom bättre möjligheter till kommunikation.

2. Variation

- 2.1 En större variation av upplåtelseformer ska nås
- 2.2 En större variation av bostäder, verksamheter, arbetsplatser, servicefunktioner, offentliga platser ska uppnås
- 2.3 Tillgången till spontan/föreningsdriven/ledarledd idrottsutövning ska vara god
- 2.4 Möjlighet till kulturutövning ska vara god.

3. Boende

- 3.1 Upprustning och energieffektivisering av bostäder inom programmets områden ska fortsätta med hög takt.
- 3.2 Fler bostäder av varierande storlek byggs.

3.4 Utemiljön ska upplevas som ren och trygg.

Skola och utbildning

1. Betygsresultat och resultat på nationella prov
 - 1.1 Varje grundskolas betygsresultat och resultat för nationella prov i årskurs 3, 6 och 9 ska motsvara minst medelvärdet för riksgenomsnittet i Sveriges skolor när elever som gått i svensk skola mindre än 3 år särredovisas.

Jobb och Företagande

1. Arbetsplatser
 - 1.1 Andelen arbetsplatser i områdena ska öka
2. Ekonomiskt bistånd
 - 2.2 Andelen personer beroende av ekonomiskt bistånd inom programmets område i förhållande till befolkningen ska minska
3. Självförsörjning
 - 3.3 Andel aspiranter som är självförsörjande sex månader efter avslut på Jobbtorg Stockholm ska öka

Lokalt arbete med social hållbarhet

Miljöförvaltningen har medverkat i dialogmöten kring ytterstadsvisionerna och bidragit med erfarenheter från projektet Hållbara Järva.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Miljöförvaltningen konstaterar att programmet för en sammanhållen stad fokuserar på sociala frågor. Endast ett fåtal av målen har koppling till miljöfrågor. Detta trots att budgeten anger att detta arbete ska leda till *ökad ekonomisk, social och miljö***mässig** hållbarhet.

I stadsledningskontorets tjänsteutlåtande står det att förslaget till program vilar på sju underlag, bland annat *Förslag till reviderad vision för Stockholms stad 2030*. Denna vision innehåller ett avsnitt om en ekologiskt hållbar stad, där frågor om t.ex. klimat, fossilbränslefria energikällor, stimulerande av miljöteknikföretag, miljösmart teknik och miljökrav vid ombyggnation tas upp.

Kommunfullmäktige beslutade den 19 oktober 2009 § 30 att de renoveringar som planeras inom ramen för upprustningssatsningen i miljonprogramområdena skulle genomföras med tydlig miljöprofil.

För att uppnå internationella, nationella och lokala miljö- och energimål räcker det inte att satsa på dessa frågor i enstaka miljöprofilområden vid nyproduktion, som exempelvis Norra Djurgårdsstaden och Hammarby sjöstad. De flesta bostäderna som kommer att finnas i Stockholms stad inom överskådlig framtid är redan byggda. Det är

därför nödvändigt att göra miljöåtgärder även i det befintliga bostadsbeståndet, förslagsvis vid större renoveringar och upprustningar.

Miljöförvaltningen anser med hänvisning till ovanstående att programmet bör utvecklas så att även miljömässig/ekologisk hållbarhet nås. I stadsledningskontorets tjänsteutlåtande står det att ”När det gäller miljömässig hållbarhet hänvisas till stadens miljöprogram.” Miljöförvaltningen bedömer att det finns en rad miljöfrågor som är aktuella i upprustningen av socialt utsatta områden som inte beaktas i miljöprogrammet och inte heller i andra styrdokument i staden. Erfarenheter från projektet Hållbara Järva visar också att åtgärder på energi- och miljöfrågor vid upprustning av bostadsområden, i kombination med utbildning och information om miljömässigt beteende, bidrar till en förbättrad boendemiljö, förhöjd delaktighet, ökad trivsel och stolthet över sitt område.

Miljöförvaltningen föreslår nedan justerade samt nya mål som syftar till miljömässig hållbarhet.

Stadsmiljö och boende

Miljöförvaltningen föreslår att mål

1.1 Ett ökat samband mellan stadsdelar ska uppnås genom bebyggelse av bostäder, parker, byggnader för kultur och rekreation, arbetsplatser och handel.

kompletteras med ”utveckling av natur- och rekreationsområden”. Detta ligger i linje med de nya ”stockholmsstråk” som föreslås i *Den gröna promenadstaden*. Stockholmsstråk beskrivs där som välskötta, karaktärsfulla gröna samband, där populära funktioner samlas längs välanvända promenadstråk, för att skapa starkare koppling mellan olika stadsdelar.

Miljöförvaltningen föreslår att följande mål läggs till:

1.3 Vid upprustning av områden ska utemiljöerna utvecklas med en grönstruktur som stöder och utvecklar ekosystemen och den biologiska mångfalden samt upprätthållandet av värdefulla ekosystemtjänster.

Ju mer yta som tas i anspråk för byggnation i staden, desto viktigare blir det att utnyttja de kvarvarande ytorna smart och effektivt. Utemiljöer som förses med grönska på ett medvetet sätt kan bidra med en rad ekosystemtjänster som exempelvis rekreation, lekmiljöer, trivsel, svalka, skugga, dagvattenhantering, bullerdämpning och biologisk mångfald.

Miljöförvaltningen föreslår att Grönytefaktorn används vid upprustningen av ytterstadens bostadsområden. Enligt "Den gröna promenadstaden" (godkänd av stadsbyggnadsnämnden den 12 december 2013) ska Grönytefaktorn användas i samtliga exploateringsprojekt för att reglera hur stor andel av marken som ska vara grön och vilka ekosystemtjänster det gröna ska bidra med. Grönytefaktorn är ett planeringsverktyg som används för att styra hur stor andel av tak- och markytor som ska vara gröna eller genomsläppliga och vilka ekosystemtjänster dessa ytor ska bidra med. Stockholms Grönytefaktor har utvecklats i planeringsarbetet med Norra Djurgårdsstaden och har använts vid några andra projekt i staden. Som verktyget ser ut idag måste det anpassas till respektive projekt eftersom det utgår från de lokala förutsättningarna på platsen. Det pågår arbete i staden för att ta fram generella verktyg för Grönytefaktor för kvartersmark respektive allmän platsmark. Miljöförvaltningen föreslår att följande mål läggs till:

1.4 Vid upprustning av områden ska utemiljöerna berikas med ytor för lokal odling, som exempelvis kolonilotter.

Odlingsytor kan bidra till både social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet. De bidrar till att människor träffas, rör på sig och får frisk luft samtidigt som de kan få billigare grönsaker. Kretslopp och biologisk mångfald kan också gynnas av odlingar. Kolonilotterna i Järva är mycket populära och välanvända.

Miljöförvaltningen föreslår att mål

3.1 Upprustning och energieffektivisering av bostäder inom programmets områden ska fortsätta med hög takt.

ändras till

3.1 Upprustning av bostäder inom programmets områden ska fortsätta med hög takt.

och att följande mål läggs till:

3.5 Vid upprustning av bostäder ska dessa energieffektiviseras så att miljöprogrammets mål om hållbar energianvändning nås.

3.6 Vid upprustning av bostäder ska satsningar på lokala fossilbränslefria energikällor göras, så att dessa levererar minst x % av tillförd energi i driftskedet.

3.7 Vid upprustning av bostäder ska dessa anpassas till ett varmare klimat med energieffektiva lösningar som reglerar inomhusklimatet, exempelvis solavskärmningar.

3.8 Vid upprustning av bostäder ska klimatsmart teknik och hållbara material användas.

Dessa mål utgår från *Förslag till reviderad vision för Stockholms stad 2030*. X % i mål 3.6 bör preciseras för respektive upprustnings-

projekt och ambitionerna bör höjas vartefter teknikutvecklingen går framåt. I Järva produceras 15-20 % av fastighetselen med solceller.

Mål 3.7 syftar till att minimera behovet av energikrävande luftkonditioneringsanordningar vid ett varmare klimat.

Miljöförvaltningen föreslår att följande mål läggs till:

3.9 I samband med upprustning av fastigheterna ska stationen driva projekt där boende utbildas i hållbar livsstil.

Erfarenheter från projektet Hållbara Järva där boende utbildats i hållbarhetsfrågor som avfall, vatten, energi, klimat, kulturhistoria och hållbara transporter har varit mycket uppskattade och de boende har visat stort engagemang. Förvaltningen bedömer att utbildning om hållbarhetsfrågor som rör närmiljön ger ökad ansvarskänsla och stolthet över sin boendemiljö, vilket i sin tur leder till ökad benägenhet att värna sin närmiljö. Miljöförvaltningen erfar att miljöfrågan är särskild lämplig för dialog med de boende och andra berörda, då det har visat sig att just den delen väcker stort intresse och engagemang hos de boende och sätter in upprustningen i ett vidare sammanhang.

Miljöförvaltningen föreslår att följande mål läggs till:

4.1 Inför varje upprustningsprojekt ska en barnkonsekvensanalys göras.

Analysen bör bland annat beakta barnens hälsa och hur de påverkas av sin närmiljö.

Skola och utbildning

Miljöförvaltningen föreslår följande nya mål:

2.1 Alla barn ska ha tillgång till god utemiljö vid skola och förskola, som stimulerar till lek, rörelse, kreativitet och lärande.

2.2 Alla skolbarn ska kunna cykla och simma.

2.3 I upprustningsprojekt ska utbildningsinsatser göras för att lära vuxna att cykla.

Fysisk aktivitet är viktig för barns hälsa och utveckling. Fysisk aktivitet leder bland annat till mental och motorisk utveckling, ökad kondition, ökad muskelstyrka och förbättrad självuppfattning. Hälsofrämjande åtgärder i skola och förskola når alla barn oavsett bakgrund, hemförhållanden eller intressen. Erfarenheter från Järva visar att många barn och vuxna i detta miljonprogramområde inte kan cykla. Cykelutbildningar har hållits för både barn i skolan och vuxna på fritiden, och dessa har varit mycket uppskattade. Att fler stockholmare kan och vill cykla är positivt för folkhälsa, klimat och miljö. Det ger också en frihet för individen att kunna transportera

sig med cykel och det är även en genusfråga eftersom det är många kvinnor i dessa områden som inte kan cykla.

Jobb och Företagande

Miljöförvaltningen föreslår ett nytt mål:

1.2 I samband med upprustningen av området ska staden driva projekt för att stimulera till nya företag inom miljöteknikbranschen.

Detta mål utgår från *Förslag till reviderad vision för Stockholms stad 2030*.

Miljöförvaltningen föreslår ett nytt mål:

1.3 Vid stadens upphandlingar ska krav ställas på att praktikplats ska erbjudas arbetslösa personer från socialt utsatta områden.

Förvaltningen föreslår att vissa av dessa praktikplatser används för utveckling, utbildning och informationsspridning av miljö-, hälso- och klimatfrågor.

Övriga synpunkter - miljösamordning av ytterstadssatsning

Inom upprustningen av områdena inom programmet för en sammanhållen stad kommer det att behövas samordning även av miljöinsatserna. Miljöförvaltningen har stor erfarenhet av sådant arbete inte minst inom Hållbara Järva och kan bistå projekten med kompetens. Det kommer dock att krävas tilldelning av resurser. Hållbara Järvaprojektet kan delvis ses som ett pilotprojekt för en miljöprofilering av miljonprogramsområden. I projektet ingår energieffektiv renovering, stor satsning på solceller, hållbara transporter, samt information och delaktighet. Miljöinsatsningen genom Hållbara Järva är ett viktigt komplement till de sociala och ekonomiska satsningar som genomförs genom projektet *Järvalyftet*. Erfarenheter från projektet är viktiga att föra in i arbetet med att utveckla hållbara ytterstadsområden. Andra miljöaspekter som klimatanpassning, hållbara byggnader, avfallshantering, grönstruktur etc. bör också finnas med.

I programmet föreslås att berörda förvaltning kan söka centrala medel för verksamheten. Det anges dock att nya resurser kan tilldelas endast för projekt som inte faller inom den ordinarie verksamheten. Det är en princip som har tillämpats vid tidigare stora projekt, t.ex. miljömiljarden och kompetenssatsningen m.m. Det är inte säkert att det är en effektiv lösning. En sådan begränsning tenderar till att genererar byråkrati i ansökningsförfarandet och nämnder och bolag har ibland svårt att skilja mellan vad som är ordinarie verksamheten och vad som annars inte skulle komma

tillstånd. Ofta är det ju inte annan verksamhet som behövs, utan mer av det som ändå utförs, men där den ordinarie budgettilldelningen inte är tillräcklig. Vid den närmare utformningen av organisationen för En sammanhållen stad bör det övervägas närmare.

Det skall slutligen tilläggas att miljö- och hälsoskyddsnämnden inte har varit representerad i styrgruppen för Järvalyftet, trots att nämnden ansvarat för det kanske mest uppmärksamma projektet Hållbara Järva, som dessutom är det största projektet inom ramen för Hållbara städer. Projektet skulle vinna på att miljöfrågan också fanns representerad i styrgruppen och att erfarenheterna från projektet ges en vidare spridning i inom övriga delar av Järvalyftet. Nämnden skulle kunna bidra med övergripande erfarenheter från en rad delar inom miljöområdet. Förvaltningen föreslår därför att nämnden uttalar ett särskilt önskemål om att nämnden genom förvaltningen finns företrädd i en kommande styrgrupp för Sammanhållen stad.

Bilagor

1. Program för en sammanhållen stad 2015-2020, Stadsledningskontoret Stockholms stad, remissversion juni 2014.

Slut.